

PHEGEA

driemaandelijks tijdschrift van de
VERENIGING VOOR ENTOMOLOGIE
van de

Koninklijke Maatschappij voor Dierkunde van Antwerpen

Redactieadres : W. De Prins, Diksmuidelaan 176, 2600 Berchem. Tel. : 031-22.02.35

JAARGANG 6

Juli 1978

Nummer 3

TREKVLINDERVERSLAG 1976

Inleiding

Dit is dan de eerste poging om een trekvlinderverslag op te stellen van 1976. Natuurlijk is dit verslag verre van volledig omdat veel mensen nog niet nauwkeurig hun waarnemingen hebben genoteerd. Zo komt het dat de totalen zeer laag zijn wat enigszins een slecht beeld geeft van het voorkomen van de soort. Voor de atalanta bijvoorbeeld hebben we maar een goede duizend waarnemingen, terwijl er duizenden rondvlogen. Wel krijgen we representatieve totalen van de grote en zeldzame soorten zoals van doodshoofdvlinder, windepijlstaart en kolibrievlinder. Dit komt omdat deze, vooral de pijlstaarten, een grote aantrekkelijkheid hebben en omdat ze onmiddellijk opvallen door hun grootte of gedrag. Voor andere soorten zoals Agrotis ipsilon, Plutella xylostella enz. bleven de waarnemingen nog beperkt tot deze van mij.

We zouden er dus moeten toe komen de volgende jaren naar de steeds aanwezige trekvlinders (gammauil, distelvlinder, atalanta) uit te kijken en ze te noteren. Dat er wel voldoende belangstelling voor bestaat, bleek uit de directe reactie van 57 mensen die hun waarnemingen opstuurden. Hopelijk volgen de anderen ook.

Wat is vlindertrek ?

Trek is een biologisch verschijnsel waarbij op een bepaald ogenblik alle individuen van een soort zich op weg begeven. Soms massaal, soms individueel. Waarom ze dit doen is niet bekend. Zo zegt Lempke dat dit gewoon bij hun gedragspatroon hoort. De stimulans is echter van hormonale aard door de gonadotrope hormonen van de corpora allata.

Kenmerken van die trek zijn :

-een duidelijke richting, meestal van noord naar zuid of noordoost naar zuidwest en omgekeerd, waarbij de noordtrek steeds veel sterker is dan de zuidtrek.

-periodisch (ieder jaar in de lente en de herfst).

-hij verloopt door drie grote gebieden: een koud gebied, een doortrekgebied en een warm gebied waar de dieren overwinteren.

-alle echte trekkers zijn Paleotropische of Mediterrane soorten.

De manier van trekken verschilt ook nog. Sommigen doen dit op eigen houtje (echte trekkers), anderen maken gebruik van luchtstromingen. Eens hier aangekomen planten ze zich voort, maar kunnen zich hier niet handhaven in de winter. Vandaar dat we nooit of zelden bij de eerste zonnestrallen trekvinders zien.

Methoden van onderzoek

Vlindertrek onderzoeken is heel wat moeilijker dan vogeltrek. Er zijn veel minder waarnemers en de kans dat een gemerkt exemplaar wordt teruggezien is vele malen kleiner dan bij vogels, mede door de beperkte levensduur van deze insecten. Daarbij zijn trekbewegingen, die meestal individueel gebeuren, zeer moeilijk waar te nemen. Om toch heel wat gegevens bij elkaar te krijgen is het, althans voor nachtvinders, nodig met verschillende, verspreid opgestelde lichtvallen te werken, met dagelijkse vangsten. Hiermee kunnen we een duidelijker verloop en intensiteit van de trek bepalen.

Voor dagvlinders blijven we echter aangewezen op individuele waarnemingen die dan op het einde van het jaar moeten gebundeld worden en uitgewerkt. Rond deze uitwerking van gegevens blijken nogal wat meningsverschillen te bestaan. De meeste verslagen geven bijna enkel het aantal waarnemingen op met enkele bijzonderheden zoals het eerste en laatste exemplaar en de topdagen. Van Schepdael echter gaat heftig te keer tegen deze werkwijze en noemt het gewoon een onwetenschappelijke illusie. Het werk dat nu gebeurt is kwantitatief, niet kwalitatief. Aantallen tellen geeft een verkeerd beeld van de werkelijkheid, omdat, zegt hij, we niet weten hoe dikwijls hetzelfde dier wordt geteld, het werk enkel door enkele vrijwilligers wordt gedaan, we niets weten van de overige individuen en het zinloos is tot op een eenheid na te tellen.

Hiermee ga ik zelf niet volledig akkoord omdat we wel een beeld krijgen van de omvang van de trek als we individueel tellen, we wel aanduidingen kunnen geven over het begin en einde van de trek, tweemaal hetzelfde individu tellen bijna uitgesloten is en mocht dit toch gebeuren, dit te verwaarlozen is, het onderzoek nu moet gebeuren door een handvol vrijwilligers omdat er op dit moment geen andere middelen voorhanden zijn.

Om het trekvlinderonderzoek doeltreffend te laten verlopen is het nodig dat we isoptesen opmaken. Dit zijn lijnen die de plaatsen verbinden waar de eerste vlinders van dezelfde soort werden gezien. Ze komen in grote trekken overeen met de isothermen.

Er moeten ook inlichtingen worden ingewonnen over :

- de dag, het uur en de plaats waar de eerste, afgevlagen immigranten werden gezien,
- wanneer de eerste rupsen werden gezien,

- wanneer de eerste, hier geboren vlinders verschenen,
- wanneer het hoogtepunt van de vlucht werd waargenomen,
- wanneer het laatste exemplaar werd gezien.

Hiervoor is het ook nodig dat massaal vlinders worden opgemerkt. Nuttig is ook het tellen van dwaalgasten en het verzamelen van speciale trekeigenschappen zoals het afkomen van dagvlinders op U.V.-licht. Ook waarnemingen van schepen en lichtscheperen zijn enorm waardevol. Uiteindelijk zou er een goede ploeg moeten samengesteld worden die veldwerk verricht en nauw samenwerkt met het buitenland.

Voor de verwerking van de trekgegevens van 1976, heb ik toch nog het voorbeeld gevolgd van de Nederlandse verslagen omdat we nog niet over voldoende gegevens beschikten. Ik kreeg meestal losse waarnemingen toegestuurd, enkel met de vermelding van plaats en datum. Betere verwerking volgt hopelijk de volgende jaren.

Indeling van de trekvlinders

De trekvlinders vormen een nogal heterogene groep. De ene soort zien we elk jaar, de andere bijna nooit. Anderen bepalen zelf hun richting en weer anderen varen mee met de luchtstromingen. Om hier een beetje orde in te stellen, verdelen we de verschillende soorten met zowat dezelfde kenmerken, in drie groepen :

- echte trekkers : dit zijn min of meer standvastige immigranten die nooit de winter in onze streken kunnen doormaken.
- dwaalgasten : zijn toevallige immigranten die toevallig tot hier geraken en hier sterven zonder meer.
- inheemse soorten die binnen hun areaal migreren (areaalverschuivingen). Het zijn geen echte trekkers, maar verhuizers.

Sommige auteurs delen deze derde groep soms in twee :

- inheemse soorten waarvan het aantal individuen kan aangevuld worden van buitenaf.
- inheemse soorten die verplaatsingen kunnen ondernemen.

Sommige soorten kunnen ook wel eens van groep verwisselen. Dit is ook afhankelijk van het gebied.

Cynthia cardui, Colias hyale, Colias croceus, Vanessa atalanta, Acherontia atropos, Agrius convolvuli, Macroglossum stellatarum, Agrotis epsilon en Autographa gamma behoren tot de eerste groep (echte trekkers).

Diachrysis chryson en Autographa bractea behoren tot de dwaalgasten, en tot de derde groep behoren : Nymphalis antiopa, Inachis io, Aglais urticae, Apatura iris, Issoria lathonia, Hyles gallii, Macdunnoughia confusa, Plutella xylostella, Tortrix viridana, Leucoma salicis, Xestia c-nigrum en Pyralis farinalis.

Weersoverzicht

De temperaturen in januari en februari lagen bijna over gans de periode hoger dan de normale. Ze liepen op tot 11,7°C (3 januari) en zelfs tot 15,0°C (29 januari). Eind januari, begin februari bereikten ze een minimum van -9,9°C (30 januari) tijdens een vorstperiode. Veel zon kregen we niet die maanden zodat de bloeiperioden van enkele voor-

jaarssoorten eerder een beetje te laat dan vóór waren zoals de meeste voorbije jaren.

Maart was over het algemeen een zonnige maand waarbij op 14 dagen de temperatuur steeg boven de 10°C zodat de bloeiërs een beetje achterstand inliepen en de eerste citroentjes en kleine vossen reeds uit hun winterverblijven te voorschijn kwamen. Toch bleef de gemiddelde temperatuur lager dan normaal.

April volgde als een zeer warme en zonnige maand met 3 dagen boven de 20°C (22,5°C op 20 april). Daggauwoog, citroenvlinder, kleine en grote vos en gehakkelde aurelia vlogen dan ook al volop vanaf het begin van de maand. De bloeiende planten hadden hun achterstand al volledig opgehaald en waren gemiddeld reeds 8 dagen voorop. Ook meldden de eerste trekkers zich reeds aan op het einde van de maand. De wind kwam overwegend (67 %) uit NNW-NO-richting.

Mei deed nog beter en 31,8°C (10 mei) is uitzonderlijk warm en was in deze eeuw zonder voorgaande, met overwegend wind uit ZO-W. Maar zoals we ons nog lang zullen herinneren en onze kinderen zullen vertellen, hadden we de mooiste en warmste zomer uit mensenheugenis. Juni, juli en augustus werden uitzonderlijk warm en sinds het begin van de waarnemingen was dit nog nooit voorgekomen. In juni stegen de temperaturen reeds tot 35,7°C (26 en 28 juni). Er waren niet minder dan 9 hittedagen (+30°C) en 18 zomerdagen (+25°C), in juni en 12 hittedagen en 19 zomerdagen in juli (max. 36,7°C op 4 juli). Plotse hevige onweersblevens dan ook niet uit. Winden waaiden meest vanuit het NO.

Augustus telde nog 20 zomerdagen met maximum temperaturen van 31,7°C op 26 augustus. Heel het jaar (behalve in het najaar) bleef de neerslag tot 185 % lager dan normaal, wat een nijpend drinkwatertekort veroorzaakte. September, oktober, november en december waren zeer veranderlijk met respektievelijk zeer slecht, abnormaal goed, slecht en goed weer.

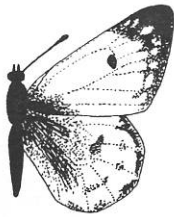
Waargenomen soorten

Om te zeggen of het nu een goed of een slecht jaar was, baseer ik mij een beetje op mijn eigen ervaring. Vergelijkingen met aantallen van andere jaren kon ik niet maken, wel enkel met de gegevens uit Nederland.

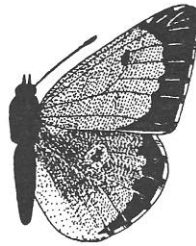
Colias hyale L. (gele luzernevlinder)

Deze mooie gele vlinder treffen we veel aan in het zuiden van ons land op de kalkhellingen en luzerne- en klaverakkers. We zien echter bijna steeds de tweede generatie omdat de eerste steeds zeer schaars is door het veelvuldig sterven van de rupsen door de vorst. We zien daarbij nog bijna altijd mannetjes. De verhouding bedraagt ongeveer 4-5 ♂ tegen 1 ♀. Veel goede trekjaren zijn er niet van deze vlinder. Goed waren 1947, 1964 en 1971.

In het noordelijk gedeelte van ons land zijn maar 3 exemplaren waargenomen en dit op 15 juli, een wijfje te Sint-Jans-Molenbeek (Br.). E-veneens op 15 juli 1 dood exemplaar te Berchem (O.-Vl.) en het derde, een wijfje op 6 augustus te Anderlecht (Br.). Dus een zeer mager resultaat. De vlinder vloog wel zeer algemeen in Lotharingen.

Colias hyale

Colias croceus

Colias croceus Fourcroy (oranje luzernevlinder)

Van deze vlinder heeft men reeds zuidwaarts gerichte trekbewegingen gezien (remigratie). Hij wordt minder algemeen waargenomen dan de vorige soort en goede jaren waren 1947, 1958 en 1967.

Er werd slechts 1 melding gedaan en dit uit het zuiden van het land te Saint-Mard (Lux.) op 3 augustus. Dus ook een pover resultaat.

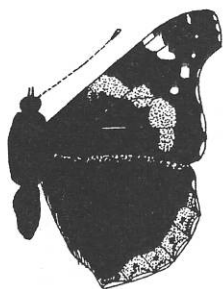
Vanessa atalanta L. (atalanta)

Dit is wel de meest gekende trekvlinder in onze streken. Je kan hem soms al zeer vroeg in het voorjaar zien, telkens na een periode van mooi weer, waardoor de exemplaren waarschijnlijk zijn meegekomen met subtropische luchtstromingen. Vanaf juni kan men hem regelmatig waarnemen. Er ontwikkelen zich dan twee generaties, uitzonderlijk drie, en de meeste vlinders kan men dan in boomgaarden zien tijdens september-oktober, op rottend fruit. Merkwaardig is dat dikwijls atalanta's op vanglampen worden gevangen, wat aantoont dat ze ook 's nachts trekken. Goede vliegjaren waren 1950, 1958, 1961, 1964 en 1966 en ongetwijfeld 1976.

De eerste werd reeds gezien op 12 april te Berchem (O.-Vl.), onmiddellijk gevolgd door een exemplaar op 14 april te Eke (O.-Vl.) en nog een rond midden april te Petegem-Leie (O.-Vl.). Dan volgen nog drie waarnemingen einde april, half mei. In juni werd hij al algemener, maar bleef toch nog vrij schaars, vooral in de eerste helft. Toch komt de eerste generatie in juli op gang, maar met vrij weinig exemplaren, vooral op het einde van juli. Op 3 juli bereiken we toch een dagtoetal van 60. Pas in augustus vermeerdere de aantallen snel om in de tweede helft van september (2de generatie) zeer algemeen te worden met een piek rond half september. In oktober blijft hij nog algemeen en vloog nog ver door tot in november (5 waarnemingen). De laatste exemplaren werden gezien op 11 november te Dendermonde (O.-Vl.) en 12 november te Waasmunster (O.-Vl.). Het allerlaatste exemplaar, een derde generatie, ontpopte echter op 16 november, afkomstig van een rups, ge-

vonden op 1 november te Sint-Amandsberg (O.-Vl.). Totaal aantal waargenomen vlinders : 1011, verspreid over het hele land.

Trek : op 19 september zag men te Kalmthout (Ant.) een twintigtal exemplaren in zuidelijke richting vliegen. De dieren vlogen afzonderlijk en het eerste werd gezien rond 11 uur. Te Ninove (O.-Vl.) werden een vijftigtal exemplaren waargenomen, op verschillende dagen in oktober. Ze vlogen alle in zuidelijke richting. In de periode van 15 september tot 1 oktober werden vele atalanta's waargenomen in het Zwin te Knokke (W.-Vl.), samen met distelvlinders, kleine vossen en dagpauwogen. En ten slotte werden 7 afzonderlijk trekkende exemplaren gezien op 17 oktober in het Scheutbos (Br.).

Vanessa atalanta

Cynthia cardui

Cynthia cardui L. (distelvlinder)

Deze vlinder vliegt in een groot deel van de wereld. Hij is bijna even bekend als de atalanta, maar komt veel minder voor. Onze vlinders zijn afkomstig uit Noord-Afrika en later uit Zuid-Frankrijk. Er ontwikkelen zich één sterke en één zwakke generatie in onze streken. Goede jaren waren 1958, 1964, 1966, 1970 en 1972. De vlinder is vooral een bloembezoeker, zelden zit hij op rottend fruit. Ook werd hij reeds op vanglampen gezien.

De eerste vlinders in 1976 werden gezien op 24, 25 en 26 juni in de Oostvlaamse gemeenten Machelen en Baaigem. De eerste generatie ontwikkelde zich vanaf 15 juli. Hiervan werden de vlinders gezien eind juni-begin augustus. De tweede generatie (vanaf half augustus) was algemener, vooral rond eind augustus. Later werden nog over een lange tijd vlinders gezien o.a. in het Zwin te Knokke (W.-Vl.), samen met dagpauwogen, kleine vossen en atalanta's. De laatste waarneming gebeurde op 15 oktober te Gavere (O.-Vl.).

In totaal dus 72 exemplaren. Hoewel er niet veel waarnemingen binnengekomen zijn, zou ik toch zeggen dat het een redelijk goed jaar was voor deze vlinder. Waarschijnlijk was hij te gewoon om te noteren. (Al de meldingen komen uit het Vlaamse landsgedeelte).

Acherontia atropos L. (doodshoofdvlinder)

Deze forse nachtvlinder is algemeen bekend om zijn bijzondere tekening op het borststuk en om zijn uitzonderlijke grootte. Het is echter een zeldzaam dier. Het meeste kan men hem nog vinden in september en oktober. De rupsen en poppen vindt men vaak in aardappelvelden bij het rooien. Volwassen dieren dringen dikwijls bijenkorven binnen om honing te stelen. Ze komen er echter nooit levend uit. Goede jaren waren 1950, 1956 en 1964. Er werden dit jaar ook heel wat waarnemingen verriicht : 5 vlinders en 6 rupsen.

Op 17 en 22 juli werden reeds rupsen gevonden te Testelt (Br.) in een aardappelveld. Deze leverden vlinders op 22 en 26 augustus. Een derde en vierde rups werden gevonden op 3 en 4 augustus te Moorsel (Br.). Ten slotte volgden nog een vijfde begin september te Schepdaal (Br.) en een zesde op 4 september in een aardappelveld te Dilbeek (Br.). De vlinder ontpopte op 31 oktober; zeer laat dus.

23 september leverde de eerste vlinderwaarneming te Blankenberge (W.-Vl.), gevolgd door een tweede op 26 september te Bléharie (N.). De derde in de eerste week van oktober te Oostkamp (W.-Vl.) en het vierde exemplaar op 15 oktober te Ruiselede (W.-Vl.). Dan volgde nog een vlinder in een bijenkorf ergens in het Waasland (O.-Vl.).

Agrius convolvuli L. (windepijlstaart)

Hij is bijna even groot als de voorgaande, maar slanker. Het is een echte bloembezoeker en hij bezit een enorm lange roltong. Je kan de meeste vlinders zien in augustus en september, maar je zal wel goed moeten kijken want hij is bijna even zeldzaam als de vorige. Veel vlinders werden gezien in 1947 en 1950 en ongetwijfeld ook in 1976. Er kwamen niet minder dan 50 waarnemingen van vlinders, 2 van rupsen en 3 van poppen binnen. De eerste werd reeds gevangen op de lamp te Belvaux (N.) op 18 juni. Het tweede en derde exemplaar (eerste generatie) werden pas meer dan een maand later gesignaleerd te Forville (N.) op 18 juli. Een vierde exemplaar volgde op 22 juli te Saint-Mard (Lux.) en enkele dagen later een vijfde te Antwerpen (A.). Dan duurde het weer tot 10 augustus en vanaf 23 augustus komt hij frekvent voor met 22 waarnemingen in augustus. Op 10 augustus werd 1 pop gevonden te Dilbeek (Br.) die een vlinder leverde op 11 september. Van de kust kwamen op 30 en 31 augustus niet minder dan 6 waarnemingen binnen (Zeebrugge, Middelkerke, W.-Vl.). September leverde meer teldagen, meer op het einde. Van die maand zijn er 18 waarnemingen. Begin september werd te Ganshoren (Br.) 1 rups gevangen die nog een vlinder leverde op 9 november (tweede generatie). Dit is dan ook het laatste exemplaar. In oktober werd hij nog op vier dagen gezien met de laatste op 19 oktober te Dendermonde (O.-Vl.). Het betrof hier wel een dood exemplaar. Te Gent (O.-Vl.) werd begin van deze maand nog 1 rups gevangen en verder zijn er nog 2 rupsvermeldingen zonder data, waar-

schijnlijk in augustus : 1 uit Ernage (N.) en 1 uit Forville (N.). De eerste leverde een vlinder op 3 september, de andere op 7 september.

Vindplaatsen :

W.-Vl. : Middelkerke, Zeebrugge, Heule, Tielt, Ruiselede.
O.-Vl. : Grembergen, Dendermonde, Sint-Amandsberg, Temse, Gent.
Br. : Dilbeek, Vlezenbeek, Ganshoren, Schaffen, Meldert.
Lim. : Zelen, Paal.
Antw. : Antwerpen, Mechelen.
N. : Belvaux, Forville, Ernage.
Hen. : Houdeng-Almeries.
Lux. : Saint-Mard.

Macroglossum stellatarum L. (kolibrievlinder)

Een zeer opvallend vlindertje om zijn gedrag als een kolibrie. Goede trekjaren waren 1947, 1952, 1959, 1964 en dan eindelijk na 12 jaar nog een goed jaar 1976.

De eerste werd gezien op 13 juli te Anderlecht (Br.). De volgende pas op 30 juli. Daarna werd de vlinder bijna op alle dagen van augustus gezien met een maximum van 4 exemplaren op 13 augustus. Ook tot 22 september kwamen bijna alle dagen nog waarnemingen binnen met de laatste op 22 september te Sint-Jans-Molenbeek (Br.). 75 waarnemingen is zeer goed voor deze merkwaardige pijlstaart.

Vindplaatsen :

O.-Vl. : Grembergen, Dendermonde, Gent, Stekene, Wetteren, Merelbeke, Neigem.
W.-Vl. : Oostende, Zeebrugge, Ruiselede.
Br. : Holsbeek, Wemmel, Anderlecht, Sint-Jans-Molenbeek, Schaffen.
Lux. : Saint-Mard.

Agrotis ipsilon Hufnagel

Van deze weinig opvallende uilesoort zijn alle waarnemingen, behalve twee, van mij zelf. Waarschijnlijk noteerde niemand deze vlinder. De eerste zag ik op 11 augustus te Waasmunster (O.-Vl.), de laatste werd gezien op 18 oktober te Belvaux (N.). Alle waarnemingen zijn dus van de hier geboren generatie. Het totaal bedraagt 35. Het was waarschijnlijk wel een goed jaar voor deze vlinder.

Vindplaatsen :

O.-Vl. : Waasmunster.
Br. : Dilbeek.
N. : Belvaux.
Andere goede jaren waren 1964, 1967 en 1970.

Autographa gamma L. (gammauil)

Dit is ongetwijfeld een veel beter bekende uilesoort. Men kan de vlindertjes vaak overdag langs de bloemen zien zweven. De soort heeft haar naam te danken aan de Griekse letter gamma op de voorvleugels. Soms kan men ze reeds vroeg in het voorjaar aantreffen. Zeer goede jaren waren 1946, 1953, 1956, 1958, 1962 en 1975. Men kan de vlinders dikwijls met honderden op bloeiende heidevelden vinden.

1976 was een zeer slecht jaar voor deze soort. Slechts 226 waarnemingen werden vermeld. Eind mei begon echter goed voor deze soort, hoewel de eerste pas op 21 mei werd gezien te Dilbeek (Br.). In juni was de vlinder schaars en bleef schaars alle andere maanden. De dagtotaalen reikten slechts tot maximum 10. Het laatste exemplaar werd ten slotte gezien op 18 november te Dilbeek (Br.), een pas ontloopt dier!

Autographa bractea Denis & Schiffermüller

Nog een uilesoort die zeker niet algemeen is. Zij werd in Nederland voor de eerste maal gevangen in 1954. Maar het totaal over al die jaren bedraagt slechts 25 exemplaren, met het topjaar in 1973.

In ons land werd zij voor het eerst in 1940 te Loën gevangen. Er werden dit jaar 3 waarnemingen gedaan in het zuiden van het land, nl. te Chantemelle (Lux.): 2 exemplaren op 10 juni en 1 exemplaar op 5 juli.

Plusia chryson Esper

Dit is een zeldzame Noctuidae-soort als de voorgaande. In Nederland zijn slechts 8 waarnemingen gekend. Ook in België is zij zeer zeldzaam en alle waarnemingen, een vijftal, behalve 1 uit Namen, komen uit de streek van Virton. Dit jaar werd er 1 zeer vroege vlinder gezien op 2 april te Champlon (Lux.).

Nymphalis antiopa L. (rouwmantel)

Deze prachtige grote dagvlinder gaat enorm achteruit in Midden-Europa, door een ongekende oorzaak. Vroeger was hij algemeen, nu is het een grote zeldzaamheid geworden. In het zuiden van ons land is deze vlinder wel een algemenere verschijning dan in het noorden. Vandaar dat ook bijna alle waarnemingen afkomstig zijn uit het zuiden en meer bepaald uit de streek van de Viroin (Bois de Nismes, N.).

De eerste melding was op 15 juli te Romeree (N.). Dan volgen nog 4 waarnemingen uit dezelfde streek. Pas een maand later krijgen we de volgende reeks waarnemingen, alle in de tweede helft van augustus. Een ongetwijfeld zwervend exemplaar werd gezien op 27 augustus te Grembergen (O.-Vl.). Alles bij elkaar 11 stuks.

Vindplaatsen :

O.-Vl. : Grembergen.

N. : Oloy-sur-Viroin, Romeree, Matagne-la-Petit, Vierves-sur-Viroin, Mariembourg, Oignies, Bohan, Beauraing.

Inachis io L. (daggauwoog)

Van deze soort werden geen tellingen gedaan. Wel kunnen we zeggen dat deze vlinder zeer algemeen was, reeds van vroeg in het voorjaar bij de eerste zonnestrallen. Men kon in de zomer dikwijls vele tientallen exemplaren bijeen waarnemen op bloeiende distels. Eigenaardig genoeg merkten we in 1977 niets meer van die geweldige aantallen van het vorige jaar.

Aglais urticae L. (kleine vos)

Zoals de voorgaande was deze vlinder zeer algemeen. Er werden echter ook geen tellingen gedaan en trekverschijnselen zijn niet waargenomen.

Issoria lathonia L. (kleine parelmoervlinder)

De kleine parelmoervlinder wordt vooral in het zuiden en oosten van ons land waargenomen en in de duinen. Daar is hij waarschijnlijk inheems. Er kwamen geen meldingen binnen van vlinders, gezien in Vlaanderen. De soort vloog zeer algemeen in juli in het zuiden van het land.

Apatura iris L. (grote weerschijnvlinder)

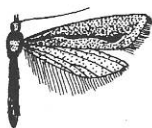
Onder Samber en Maas is deze vlinder tamelijk algemeen. Daarboven zijn slechts enkele waarnemingen gekend. Dit jaar is er 1 mannetje gezien in het Zwin te Knokke (W.-Vl.) op 22 augustus. Ongetwijfeld dus een zuervend exemplaar.

Hyles gallii Rottenburg (walstropijlstaart)

Twee waarnemingen werden gedaan, beide in de tweede helft van augustus. De eerste te Holsbeek (Br.) op 25 augustus, de tweede te Luik (L.).

Macdunnoughia confusa Stephens

Van deze ook niet zo algemene uilesoort werden vier waarnemingen gedaan, alle op dezelfde plaats in het zuiden van het land: Saint-Mard (Lux.). De eerste werd gezien op 8 september, dan volgde er een op 22, 25 en de laatste op 30 september.

Plutella xylostella

Pyralis farinalis

Plutella xylostella L. (koolmotje)

Van dit kleine vlindertje bleven de waarnemingen uitsluitend beperkt tot de mijne. Het vlindertje kan soms massaal trekken. Dit jaar heb ik er echter maar 3 gezien. Het eerste op 11 augustus te Waasmunster (O.-Vl.), het tweede op 8 september en het laatste op 5 oktober te Melle (O.-Vl.). Dus een onvolledig overzicht dat in de toekomst zou moeten weggewerkt worden door meer waarnemers.

Pyralis farinalis L.

Slechts 2 waarnemingen, de eerste op 30 juli, de tweede op 3 oktober, beide te Anderlecht (Br.).

Tortrix viridana L. (eikebladroller)

Nog een klein, mooi groen vlindertje dat soms tot massaal trekken komt. Ook hiervan bleven de waarnemingen beperkt tot die van mij. De dieren zijn echter alle in streken gezien met veel eiken. Merkwaardig

was wel de waarneming van een negentigtal exemplaren op licht te Belvaux (N.) op 18 juni. Totaal 102, alle in juni.

Er resten dan nog enkele soorten waarvan men nog bitter weinig gegevens heeft en dit zijn : Leucoma salicis L. (satijnvlinder), Xestia c-nigrum L. en Phlogophora meticulosa L. (agaatvlinder). Van deze soorten heb ik enkele gegevens verzameld.

Van Leucoma salicis zag ik 18 exemplaren. Het eerste op 18 juni te Belvaux (N.), het laatste op 28 juni te Eversele (O.-Vl.). Xestia c-nigrum was iets beter vertegenwoordigd, nl. 63 waarnemingen met de eerste op 22 mei en de laatste op 12 september, beide te Waasmunster (O.-Vl.). Ten slotte Phlogophora meticulosa waarvan ik ook slechts een klein aantal waarnemingen heb : 36. Het eerste exemplaar op 8 mei te Waasmunster (O.-Vl.), het laatste op 25 september op dezelfde plaats.

Lijst der medewerkers :

Abts H.	Durinck P.	Rampelberg-Janssens
Anselin A.	Durinck W.	Rappé G.
Bajart R.	Haghebaert G.	Robben F.
Barbé A.	Inzé D.	Royaerd J.
Barbé J.	Jans D.	Saussus R.
Barbé L.	Keymeulen A.	Steps E.H.
Barbier H.	Lecompte M.	Torrekens E.
Begijn F.	Leenaert W.	Troukens W.
Biddeloo D.	Leman A.	Van Cappellen E.
Bosschaert E.	Leyssens	Vanden Daele G.
Burgelman F.	Lievens H.	Vanden Daele L.
Burny J.	Maisin M.	Van Heuverzwijn C.
Colpaert G.	Mannaert A.	Vanheuverzwijn R.
De Block W.	Mannaert P.	Van Huffel J.
De Ruyck R.	Martens K.	Van Tyghem K.
De Smedt J.	Meire P.	Verhelst L.
Desmet N.	Moreel I.	Verstraeten K.
De Vlieger M.	Pasquer-'t Hooft J.	Wase Imkersbond
De Waegenaere C.	Pletinck R.	W.J. - Schelde-Leie

Besluit

We kunnen zeggen dat het afgelopen, uitzonderlijk warm 1976 een zeer goed trekvlinderjaar is geworden, vooral voor de pijlstaarten en Nymphalidae. Ook werden enkele zeldzaamheden waargenomen zoals Autographa bractea en Diachrysis chryson. Een slecht jaar was het echter voor de gammauil.

In de toekomst zouden we moeten komen tot een veel nauwkeuriger noteren van de trekvlinderwaarnemingen en dan best van alle soorten. Dit verslag was nog teveel een eigen werk met te weinig gegevens van andere waarnemers. Laten wij hopen dat er in de toekomst een vaste kern van waarnemers wordt gevormd.

Paul Durinck (Warandestraat 63, 9170 Waasmunster)

Literatuur :

- Atalanta, Vereniging voor Insektenliefhebbers. Sint-Amansberg, 1976-1977.
- Belgische Lepidopterologische Kring, Bulletin, Band V en VI, Brussel, 1976-1977.
- Elsevier, De wereld der insekten. Amsterdam-Brussel, 1966. p. 74-81.
- Harz, K., Zeph, W., Elseviers vlinderboek. Amsterdam-Brussel, 1974, p. 42-65.
- Koninklijk Meteorologisch Instituut van België, Klimatologische waarnemingen (maandberichten). Brussel, 1976.
- Lempke, B.J., De Nederlandse trekvlinders, 1ste druk. Zutphen, 1956. 2de druk. Zutphen, 1972.
- Lempke, B.J., Trekvlindersverslagen, in Entomologische Berichten, Amsterdam, 1940-1975.
- Linneana Belgica, revue belge d'entomologie, Pars III, nr. 6, Pars VI. Brussel, 1964-1967 en 1976.
- Verstraeten, Ch., Atlas provisoire des insectes de Belgique, Enquête pour établir la répartition des Macrolépidoptères, Nymphalidae et Sphingidae de Belgique et du Grand-Duché de Luxembourg. Gembloux, 1971.

Résumé :

L'auteur présente une analyse des lépidoptères migrateurs de l'année 1976. Après quelques mots d'introduction concernant la méthode utilisée, le classement des lépidoptères migrateurs et un aperçu de la situation météorologique, il donne la liste des espèces observées pendant 1976. Surtout Autographa bractea et Diachrysia chryson doivent être mentionnés tandis qu' Autographa gamma, autrement très commun, ne volait qu'en petit nombre.

Summary :

This is one of a few attempts to study the migration of Lepidoptera in Belgium. Some preliminary remarks on the methods, the classification of migratory Lepidoptera and the weather are given. The author then discusses the migratory species, observed during 1976. He especially mentions the capture of Autographa bractea and Diachrysia chryson. Autographa gamma was rare in 1976.